

ZÁKLADNÍ KOMPENZAČNÍ POMŮCKY

pro osoby s těžkým zdravotním postižením

Polohovací postel:

Pro tělesně postiženého, imobilního člověka je kvalitní lůžko životní nutností. Často se jedná o pomůcku, kterou nemocný potřebuje celý svůj život. Na lůžku imobilní člověk tráví 90-100% veškerého času a proto je třeba výběru kvalitní postele věnovat náležitou pozornost.

Při těchto úvahách mám na mysli nemocné s postižením míchy nebo pohybového aparátu takového stupně, kdy je pacient imobilní a pro většinu činností potřebuje pomoc druhé osoby. K těmto nemocným ale také počítám osoby s onkologickou diagnózou, kteří jsou díky pokročilosti onemocnění imobilní a většinou nesoběstační.

U lehčích typů zdravotních postižení je schválení takového lůžka revizním lékařem dost problematické.

Nejen v domácím prostředí, ale i v případě pobytu nemocného v ústavu sociální péče (vč. Domovů důchodců) je možné, aby příbuzní takovou postel pomohli zajistit.

Optimální postel pro imobilního nemocného by měla mít:

- 1) elektrické polohování v oblasti hlavy i nohou (časté mechanické polohování je pro pečující namáhavé; má-li pacient jednu ruku pohyblivou, může v případě elektrického polohování postel ovládat sám)
- 2) elektrické nastavení výšky celé postele (výhodné pro pečující, při ošetřování nebolí tolik záda; také lze nastavit potřebnou výšku postele pro to, aby nemocný měl dobrý přístup k nočnímu stolku, nebo aby se snadno mohl přemístit z postele na vozík, apod.)
- 3) kolečka s mechanickou brzdou (vhodné pro přemísťování nemocného po místnosti, po bytě, domě nebo i v ústavu sociální péče - např. možnost přesunu nemocného do koupelny i s postelí, v teplém období na zahradu apod.)
- 4) hrazdičku, má-li nemocný pohyblivou alespoň jednu ruku, aby měl možnost samostatného přizvednutí na lůžku = hrazda k lůžku s rukojetí (stejně jako jsou v nemocnici)
- 5) snímatelné postranice k lůžku - plní funkci ochrany před pádem z postele a také jako velmi užitečná pomůcka pro samostatné obracení na bok (má-li nemocný jednu ruku pohyblivou), v každém případě jsou postranice vhodné jako ochrana před pádem, doporučuji používat pouze v případě nutnosti - u některých nemocných vyvolávají pocit nesvobody a snižování jejich důstojnosti.

Elektricky polohovatelných lůžek poskytovaných zdravotní pojišťovnou je celá řada, pojišťovna poskytuje pro nemocné tyto elektricky polohovatelná lůžka (snad téměř všechny jsou plně hrazené, součástí lůžka není matrace - tu je nutné objednat zvlášť, technické parametry postelí bohužel neznám):

lůžko ELOFLEX (VZP 11455, cena 29.980,- Kč, bez doplňků), lůžko NP200 (VZP 11642, cena 30.000,- Kč, bez doplňků), lůžko MEYRA (kód VZP 23609, cena 30.000,-Kč, lamelový rošt, vč. postranic), lůžko CASA MED II (kód VZP 62679, lamelový rošt, vč. postranic a hrazdičky, cena 29.900,-Kč, dodává DMA Praha), lůžko Thuasne Multicomfort G2 (kód VZP 63958, bez doplňků, cena 29.500,-Kč), lůžko 10.68 (kód VZP 63973, bez hrazdičky, cena 27.720,- Kč), lůžko INVACARE Solo (kód VZP 78657, vč. doplňků, cena 28.900,- Kč)

Osobně mám zkušenosti pouze s elektricky polohovatelným lůžkem TERNO PLUS (výrobce Linet, s.r.o.):

- lůžko polohovací Terno Plus = kód VZP 07997, sk.12, cena 23.625,-Kč (plně hrazeno), pevný, kovový, síťový rošt, součástí jsou 2 postranice a hrazdička s rukojetí
- matrace do lůžka = kód VZP 23632, cena 1.865,20 Kč, doplatek cca 620,- Kč (vhodnější je matrace, která není příliš měkká, ale také ne zcela tuhá)

U všech polohovatelných lůžek je nutné žádat o schválení revizním lékařem zdravotní pojišťovny na základě žádosti vystavené odborným lékařem (NEU, ORT, REH). Po schválení revizním lékařem Vám postel vč. dopravy na místo určení zajistí některá z prodejen zdravotnických potřeb. V prodejně se podepisuje smlouva o zapůjčení postele mezi pacientem a zdravotní pojišťovnou (prodejna je zprostředkovatelem pro uzavření smlouvy). Vzhledem k tomu, že nejde o výdej jednorázové pomůcky, ale o zapůjčení pomůcky na dobu 10 let, je nutné postel v případě, že dojde k výraznému zlepšení zdravotního stavu nemocného a nebo pokud zemře postel prostřednictvím prodejny pomůcek vrátit zdravotní pojišťovně a písemně ukončit zápůjční smlouvu. Při výdeji pomůcky se platí určitý doplatek na doplňky k posteli (např. matrace, viz výše).

Antidekubitní matrace a podložky:

Antidekubitní matrace jsou nezbytné pouze v tom případě, že nemocný, resp. jeho postižení patří do konkrétní rizikové skupiny pro vznik dekubitů (stupně 1-4), viz část o dekubitech - **prevence** - vyhodnocení rizika.

Antidekubitní matrace, které jsou poskytovány zdravotní pojišťovnou většinou nesplňují požadavky pro 3.-4. rizikovou skupinu vzniku dekubitů. Takovéto matrace se pohybují v cenových relacích min. od 20.000,-Kč výše a je možné je zajistit buď z vlastních zdrojů nebo je také možné požádat o jednorázový příspěvek sociální odbor příslušného místního úřadu (řízení trvá delší dobu, ale může být úspěšné, většinou mohou poskytnout cca 60-75% celkové ceny kvalitní matrace, osobně jsem tímto způsobem získal příspěvek na matraci v ceně 55.000,-Kč).

Pokud není možné příspěvek na kvalitní matraci získat z jakýchkoli důvodů, asi bych osobně doporučil matraci typu 90-7331 s vhodným kompresorem (u této matrace je ještě jakžtakž rozumný doplatek, tedy rozumná kvalita za slušnou cenu).

Všechny druhy níže uvedených matrací jsou typu "overlay" - tzn., že se instalují na původní matraci v posteli, zde je žádoucí, aby spodní matrace byla dostatečně tvrdá a svou případnou měkkostí nesnižovala účinnost samotné antidekubitní matrace. Je-li spodní matrace příliš měkká, je vhodné mezi obě matrace vložit nějakou pevnou desku (pouze ve střední části lůžka, kde působí největší váha těla, z překližky, PVC - zaoblit hrany a rohy, zabalit do látky, aby se zabránilo případnému propíchnutí antidekubitní matrace ostrými hranami vložené desky).

Antidekubitní matrace - od VZP:

- matrace antidekubitní vzduchová 90-7600 (kód VZP - 22449, materiál PVC, rozměr 200x90x5 cm, cena 1.419,60 Kč, plně hrazeno)
- kompresor k matraci **90-7600** (kód VZP - 22450, cena 3.614,75 Kč, plně hrazeno)
- matrace antidekubitní vzduchová **90-7331** (kód VZP - 39591, 200x90x10 cm, materiál nylon, komorová, s potahem, úhrada VZP 3.000,-Kč, doplatek cca 1.400,-Kč)
- k této matraci lze možná použít kompresor k matraci 90-7600 (oba typy matrací jsou od stejného výrobce)

- matrace antidekubitní ProDerm 1 (dříve Mark IE, kód VZP - 63114, úhrada VZP 3000,-Kč, doplatek cca 1.000,-Kč, prevence dekubitů 1.stupně, dodává Linet, s.r.o.)
- matrace antidekubitní ProDerm 1 Plus (dříve Pearl IV, kód VZP - 63116, do 190 kg, úhrada VZP 4.000,-Kč, vyšší doplatek, pro 1.-2.stupeň dekubitů, dodává Linet, s.r.o.)
- kompresor k matraci ProDerm 1 Plus (kód VZP - 63117, úhrada VZP 4.000,-Kč, doplatek cca 300,-Kč)

- antidekubitní systém ARDO TwinCare (dodává Audy s.r.o.), dvoukomorová matrace, VZP nehradí

- antidekubitní systém ARDO SoftTurn (dodává Audy s.r.o.), VZP nehradí

Další antidekubitní pomůcky:

Antidekubitní podložky:

- podložka antidekubitní DEKUBA na lůžko (kód VZP - 11307, rozměr 140x200 cm, cena 564,37 Kč, plně hrazeno)
- podložka antidekubitní pod patu DMA typ PC1 (kód VZP - 39584, duté vlákno, suchý zip, cena 442,- Kč, doplatek 72,- Kč)
- podložka antidekubitní pod loket DMA typ PC2 (kód VZP - 39585, duté vlákno, suchý zip, cena 442,- Kč, doplatek 72,- Kč)

Sedací antidekubitní podložky:

Sedačka antidekubitní ROHO (kód VZP - 00277, 4 typy - rozměry = 38x38x5 cm, 38x38x10 cm, 43x43x5 cm, 43x43x10 cm, cena 7.354,04 Kč, plně hrazeno VZP, odbornost lékaře pro předepisování = REH, ORT, NEU).

Sedací podložka ROHO je založena na principu dokonalého rozložení tlaku (jako u předmětu plovoucího na vodě). Tím je zajištěno dobré prokrvení tkání a dostatečný přívod kyslíku a živin i do těch částí těla, které jsou dlouhodobě ve styku se sedačkou. Nedochází k otlakům = preventivní pomůcka proti vzniku dekubitů.

Sedací podložka ROHO je mezi plegiky jednou z nejoblíbenějších podložek na sedák invalidního vozíku, není vhodná pro pacienty, kteří se nejsou schopni bez pomoci udržet vsedě na židli nebo na vozíku.

Antidekubitní sedací podložka ARDO AnatomicFoam s potahem Dryskin (kód VZP 11423, 11424 - rozměry = 42x42x5 cm (11423), 42x42x8 cm (11424), plně hrazeno VZP, vzdušný potah, lze prát, není vhodné pro inkontinentní pacienty)

Antidekubitní sedací podložka ARDO AnatomicFoam s potahem Dartex (kód VZP 39803, 11422 - rozměry = 42x42x5 cm (39803), 42x42x8 cm (11422), plně hrazeno VZP, potah nepropustný pro vlhkost, lze prát, vhodné i pro inkontinentní pacienty, dodává Audy s.r.o.

Ostatní kompenzační pomůcky:

Vozíky:

- mechanické
- elektrické

Vozíky se vybírají dle konkrétního typu postižení a druhu použití ("pokojový", venkovní). Proto zde konkrétní možnosti vozíků neuvádím.

Další užitečné pomůcky:

- klozetové křeslo (židle)
- nástavec na WC
- chodítko 4 bodové skládací 90-1060G - VZP - 19719, sk.12, cena 1.995,- Kč (plně hrazeno)
- ortézy (např. pro rehabilitaci zkrácených šlach u prstů na ruce)
- francouzské berle předloketní duralové - VZP - 23697, sk.12, cena 263,93 Kč (plně hrazeno)
- polštářek záhlavní nafukovací (z PVC, "podkova", látkový povlak, cena cca 80,-Kč), použití viz níže

Příklad použití záhlavního nafukovacího polštářku:

Obrázek 1

Polštářky fixují ochrnuté nohy, které by se jinak samovolně vychýlily - pravděpodobně směrem na vnější kotník, což by mohlo přinést riziko vzniku dekubitu na kotníku, modré podložky jsou podložky pod patu DMA typu PC1 - tyto tvoří primární ochranu proti vzniku dekubitů jak pro kotníky, tak pro paty, polštářky pouze fixují polohu nohou

Obrázek 2

Nafukovací polštářky také zde fixují správnou polohu nohou, ale zároveň tvoří ochranu prstů u nohou proti nebezpečí natlačení nohou na čelo, patu postele při samovolném sklouznutí těla do paty postele.

Obrázek 3

Obrázek ukazuje na chybně napolohovaného imobilního nemocného, jehož palec levé nohy vahou těla silně tlačí na čelo, patu postele - pokud by tlak působil nadměrně dlouho, vznikl by dekubit na palci levé nohy - viz modré ukazovátko u palce nohy (k tomu dochází při nepozornosti ošetřujícího personálu)

Pomůcky pro polohování, antidekubitní podložky, matrace, lůžka:

Zpočátku je dobré zajistit alespoň vhodné lůžko (optimální pro nepohyblivé pacienty), které lze získat od zdravotní pojišťovny (např. elektricky polohovatelné lůžko Terno Plus vč. matrace, pacient doplácí kolem 2.000,-Kč).

Dále je možné od pojišťovny získat aktivní antidekubitní matraci (plně hrazené jsou matrace maximálně pro střední stupeň rizika vzniku proleženin, kvalitnější lze sehnat, ale již ne přes zdravotní pojišťovnu, a nebo velmi obtížně, přesto však určité možnosti jsou) a sedací antidekubitní podložky Roho (plně hrazené ZP, kód VZP-00277/13).

Je také vhodné používat správnou zvedací techniku, aby nedošlo nejen k možnému sekundárnímu poškození zdraví pacienta, ale i k poškození zdraví ošetřujících, jejichž páteř je při manipulaci s pacientem velmi namáhána.

Je možné využívat různých zvedáků (plně hrazené ZP), které umožňují snadno pacienta zvednout, posunout na lůžko, přenášet na vozík, na židli, do koupelny, do vany, na WC apod., aniž by ošetřující museli vynaložit nadměrné úsilí.